

Rukoväť tlmočníkov posunkovej reči 1

Mgr. Jiří Langer

Katedra speciálnej pedagogiky PdF UP v Olomouci

TARCSIOVÁ, D.; KOŠÚTOVÁ, M.; KOŠÚT, J. *Rukoväť tlmočníkov posunkovej reči 1*. Nitra : EFFETA, 2001, s. 125. ISBN 80-968584-3-2.

Predkladaná publikácia, ak už názov napovedá, má sloužiť ako informačná príručka tlmočníkom znakového jazyka (ve slovenskej terminológii posunkovej reči). V úvode uvádzajú autori dôvod jej vzniku, ktorým je predovšetkým nedostatok základných, ucelených a aktuálnych informácií potrebných pre činnosť tlmočníka. Publikácia je shrnutím prednášok a informácií zo sústreďenia, ktoré pořádala Asociácia tlmočníkov posunkovej reči nepočujúcich Slovenska (ATLPRENES) v listopade 2001. Samotná publikácia je rozdelená do troch častí.

Obecná teoretická časť (*Základné poznatky z problematiky sluchového postihnutia a pedagogiky sluchovo postihnutých*), spracovaná vedúcou Katedry pedagogiky sluchovo postihnutých Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave PaedDr. Darinou Tarcsiovou, Ph.D., obsahuje vo svojom úvode základné informácie o anatómii sluchového analyzátoru, jeho fyziológii a princípu činnosti. V ďalších kapitolách vysvetľuje pojem postihnutia sluchu, rozdiely medzi pre- a postlingválne sluchovým postihnutím, objasňuje termín audiometrie a stručne charakterizuje jednotlivé druhy audiometrického vyšetrenia. Ďalej popisuje a rozdeľuje príčiny postihnutia sluchu, jeho typy, druhy a klasifikáciu (dľa WHO). Opomenuté nie sú ani technické pomôcky, špeciálne sluchadlá.

V nasledujúcich kapitolách sa autorka venuje komunikácii sluchovo postihnutých, špecifikám rečového projevu, odezíraniu, prstovej abecedě a podrobnejšie sa zaoberá znakovým (posunkovým) jazykom neslyšiacich. Ako je už z názvu publikácie a napríklad i jej názov asociácie tlmočníkov (ATLPRENES) zjavné, na Slovensku sa pri označovaní vizuálne-motorického komunikačného systému neslyšiacich objavujú obdobné terminologické problémy, ako u nás (užívajú pojmu posunková reč, dvojvýznamový termín posunek atď.).¹ V rámci podkapitol o posunkovom jazyku uvádza autorka stručne obecné lingvistické vlastnosti posunkového jazyka, jeho druhy a jednotlivé cherémy (tvar ruky, umiestnenie znaku v priestore a pohyb). Pokiaľ má byť vôbec publikácia komplexným zdrojom informácií pre potreby tlmočníkov znakového jazyka a pokiaľ predpokladáme, že tlmočníci by mali teóriu znakového jazyka ovládnuť, malo by byť znakovému jazyku, jeho gramatike a lingvistickým vlastnostiam, venované mnohým viac priestoru, než aktuálne je.

Záver obecných častí je venovaný konkrétnym vzdelávacím a komunikačným systémom sluchovo postihnutých, systému vzdelávacej starostlivosti sluchovo postihnutých na Slovensku, kultúrne-sociálnym špecifikám komunity neslyšiacich, typom tlmočenia a tlmočníkom (požiadavky na dovednosti a znalosti atď.). Podobne ako znakový jazyk, i problematika tlmočenia by si zaslúžila v publikácii väčší priestor.

V úvode druhej časti (*Súčasná právna úprava problematiky dorozumievania sa nepočujúcich osôb v spoločnosti*) autori JUDr. Jaroslav Košút a Mgr. Mária Košútová znižujú oporu práva neslyšiacich na vlastný znakový jazyk a jeho používanie v ústave Slovenskej

---

¹ MACUROVÁ, A. (rec.). Nad slovenským zborníkom „Štylistika neverbálnej komunikácie“. *Speciálna pedagogika*, 1998, roč. 8, č. 4, s. 56-59. ISSN 1211-2720.

republiky a několika dalších zákonech. Kriticky se ovšem pozastavují nad častým nerespektováním těchto zákonů ze strany úřadů a dokonce i některých soudů nižší instance (zvláště okresní soudy). Analýza aktuálního právního prostředí k problematice dorozumívání se neslyšících ve společnosti je doplněna kazuistikami skutečných případů, které napomáhají k pochopení konkrétních právních předpisů a jejich uplatňování v praxi. Právně znalý a informovaný tlumočnický může v řadě případů zabránit mnoha komplikacím, nejasnostem a někdy dokonce i protiprávnímu jednání a měl by se proto v souvisejících zákonech alespoň elementárně orientovat. Autoři se věnují postupně různým oblastem práva, ve kterých dochází k interakci s komunikačními specifiky sluchově postižených (pracovní, rodinné, trestní). S lítostí poukazují na časté nedodržování právních předpisů rodinného práva řešících přibrání tlumočnicka, zejména při církevních obřadech (sňatcích) a opět uvádí několik kazuistik, které dokládají pochybení soudů v oblasti trestního práva.

Pozornost je věnována i problematice zaměstnávání sluchově postižených osob, obsažené v zákoníku práce, který přímo neukládá povinnost zajistit tlumočnicka, ale jako způsob prevence předcházení eventuelnímu oboustrannému nepochopení a následným právním problémům, se jeho přítomnost doporučuje. Autoři uvádí i příklady nejčastějších problémů v pracovněprávních vztazích (např. záměrné uvedení sluchově postiženého zaměstnance v omyl při ukončování pracovního poměru). Závěr kapitoly obsahuje deset praktických doporučení začínajícím, případně málo zkušeným tlumočnickům z oblasti práva a právních úkonů.

Třetí část (*Aplikácia niektorých ustanovení zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov v rámci pomoci nepočujúcim*), zpracovaná Mgr. Máriou Košútovou, se věnuje třem částem zmíněného zákona, které se týkají sluchově postižených. V úvodu kapitoly vymezuje použitou terminologii, vysvětluje smysl zákona a zabývá se jednotlivými formami sociální pomoci od sociálního poradenství, přes sociální služby až po finanční příspěvky a pravidla jejich přidělování. Konkrétní ustanovení jsou vždy vysvětlena i na modelovém příkladu. Značná část kapitoly je zaměřena na oblast osobní asistence, kam spadá mj. tlumočení. V rámci příloh autorka představuje ukázkou smlouvy o výkonu osobní asistence, formuláře a výkazy související s činností asistenta (tlumočnicka).

V závěru publikace jsou obsaženy aktuální informace o novelizacích zákonů, týkajících se sociálních služeb a poradenství (možnosti snížení základu daně, slevy cestovného, právní poradenství, zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností atd.).

Rukoväť tlmočnickov posunkovej reči 1 je pro tlumočnickou praxi jistě velkým přínosem a hodnotným zdrojem informací. Tlumočnický znakového jazyka (posunkovej reči) v ní najde aktuální i obecné informace o problematice neslyšících a získá přehled o platných právních předpisech, které ke své práci potřebuje. Některá nevyčerpaná témata (kapitola o znakovém jazyce, tlumočení, chybějící kodex tlumočnicka) se snad dočkají odpovídajícího rozpracování v dalším díle, protože číslo 1 v názvu publikace napovídá, že autoři pravděpodobně plánují její další pokračování, případně aktualizaci. Rukoväť by se měla bezesporu stát inspirací pro vytvoření obdobné publikace v našich právních podmínkách, aby měli stávající tlumočnicki možnost orientovat se v aktuálním právním prostředí a budoucí tlumočnicki by konečně měli k dispozici soubor komplexních informací potřebných k nabytí informací, které jsou nutné ke splnění tlumočnických zkoušek.